

# Overbevolking: cijfers en feiten, gevolgen en remedie

Jan-Pieter Everaerts

## Inleiding

"De systematische vernieling van de natuurlijke bronnen van de Aarde, heeft een punt bereikt waardoor de leefbaarheid van heelder economieën uitgedaagd wordt en de rekening die we aan onze kinderen overmaken, wel eens onmogelijk te betalen kan zijn."

Zo staat het in een studie van de United Nations Environment Programme (UNEP), getiteld "Global Environment Outlook", een onderzoek waaraan meer dan 1400 wetenschappers gedurende 5 jaar werkten. De auteurs waarschuwen dat om de ecologische problemen – die in de kern van alle grote beslissingen moeten komen te staan – aan te pakken, men zal moeten raken aan de gevestigde belangen van machtige groepen.

En aan de levenswijze van heel veel mensen. Vooral in het materieel rijke Noorden. Maar leven we alleen maar boven onze stand ? Of leven we vooral met teveel boven onze stand ? Hoe kunnen we het in de toekomst leefbaar houden voor iedereen ? En met hoeveel mogen die 'iedereen' dan nog zijn ? Interesseren dit soort vragen u, dan is dit de tekst die u lezen moet. Een tekst die het resultaat is van jarenlang voor het eazine De Groene Belg over overbevolking schrijven en discussiëren. Tijd nu voor een eerste voorlopige synthese.

Jan-Pieter Everaerts

## 1) De Aarde en haar ongelijke menselijke bevolkingsverspreiding

**Eerst de context. Planeet Aarde heeft een oppervlakte van 510.072.000 km<sup>2</sup>.** Ca. 71 % daarvan wordt ingenomen door water: oceanen, zeeën, meren enzoverder. Ca. 17 % wordt ingenomen door bergen en woestijnen. **Resteert voor menselijke bewoning: ca. 13 %.** Door de klimaatveranderingen zal dit percentage de volgende decennia gevoelig **krimpen**.

Omwille van allerlei redenen is de wereldbevolking niet gelijkmatig verspreid maar vaak **geconcentreerd** in rivierdelta en langs kusten. Onze eigen Benelux behoort tot de dichtst bewoonde regio's ter wereld.

Met **bevolkingsdichtheid** bedoelen we het aantal inwoners per oppervlakte (meestal een vierkante kilometer). Het gemiddelde in Nederland is 491 inwoners per vierkante kilometer. In België ligt dat – mede door de Ardennen – een stuk lager: 341,7 inwoners.

De **bevolkingsverspreiding** is ook per land ongelijk. In België zijn vooral de Brusselse regio en de "Vlaamse ruit" dichtbevolkt. De dichtstbevolkte 'gemeente' van België is Sint-Joost-ten-Node met 21.079 inw./km<sup>2</sup>. Vergelijk daarmee onze dunstbevolkte gemeenten: Daverdisse, Léglise en Sainte-Ode tellen elk 24 inw./km<sup>2</sup>. Bijna duizend keer minder !

Door inwijking is de bevolking van België het jongste decennium snel gestegen: van 10.296.350 (in 2001) naar 11.007.020 (in 2011). In 2010 was sprake van de **sterkste jaarlijkse groei** ooit in België. De internationale migratie leverde voor België in 2010 een positief saldo op "van 79.448 eenheden en is gestegen ten opzichte van 2009 (toen bedroeg het saldo nog 62.761).", aldus de

Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie. In 2050 zullen we naar schatting al met **13 miljoen Belgen** zijn.

Zomer 2012 stond België met zijn 11 miljoen inwoners op de 75ste plaats in de wereldranglijst van landen per bevolkingsgrootte; dit op een totaal van 196 vermelde landen. Op plaats 196 prijkte het Vaticaan, met 832 inwoners. Op nummer 1 ? China met 1.344.413.526 inwoners.

## **2) We waren lang met weinigen: beknopt overzicht bevolkingsgeschiedenis**

Wereldwijd groeit de menselijke bevolking nu jaarlijks met ongeveer 80 miljoen mensen. Wat een verschil met **de periode van voor de landbouwculturen** die zo'n 10.000 jaar geleden ontstonden.

Geschat wordt dat er tot dan zo'n **1 miljoen mensen** op aarde leefden. Die 'primitieve' mensen voedden zich met voedselverzamelen, jacht en visvangst.

Door de ontwikkeling van de landbouw kwamen er voedseloverschotten en kon de bevolking beginnen groeien. **In het jaar 1** van onze tijdrekening waren we al met **200 miljoen** mensen. **Hongersnoden, oorlogen en ziektes** zoals de pest, zorgden er de eeuwen nadien voor dat de bevolking niet al te snel groeide. Het begin van de kolonisaties leidde tot een scherpe terugval van de wereldbevolking. De uitzwermende Europeanen brachten ziektes mee waar ze zelf tegen bestand waren maar de inheemsen niet. Men schat dat tot 90 % van de 'Indianen' (rond 1500 zo'n 50 tot 100 miljoen mensen) stierf ten gevolge van ziektes uit de "Oude Wereld" zoals mazelen en griep. Europa legde de wereld zijn wil op niet alleen door zijn superieure vuurkracht, maar ook door zijn hogere immuniteit. Maar die volstond niet altijd tegen de vele tropische ziektes die de Europeanen aantroffen. Naar verluidt hadden bv. de eerste Belgische missionarissen in Congo een gemiddelde levensverwachting van 8 maanden.

Na de start van de **Industriële Revolutie** – 18de eeuw – begon de wereldbevolking pas echt te stijgen. **In 1804** waren we wereldwijd al met **1 miljard**. De bevolking van Europa steeg van 163 miljoen in 1740 tot 408 miljoen in 1900. (Anno 2012 telt heel Europa 733 miljoen inwoners, 11% van de wereldbevolking.)

Vooraf in de 20ste eeuw steeg de wereldbevolking razendsnel. In 1960 was ze al opgelopen tot 3 miljard. Van 5 tot 6 miljard mensen duurde slechts 12 jaar.

**Anno 2012** leven er al meer dan **7 miljard** mensen op aarde. In 2027 zullen we met 8 miljard zijn. Begin 2011, trokken de Verenigde Naties hun verwachtingen op tot 9.3 miljard mensen in 2050 en **10,1 miljard in 2100**. Of de bevolkingsgroei na 2100 nog door zal gaan, kan niemand voorspellen.

Het grootste deel van de toekomstige groei zal plaatsvinden in de zogenaamde "Derde Wereld". Een regio zoals Oost-Europa daarentegen kent nu al verschillende landen waarvan de bevolking aan het krimpen is. In Rusland – het grootste land ter wereld – zou de bevolking kunnen dalen van de huidige 143 miljoen tot 107 miljoen in 2050; iets wat president Poutine met alle middelen wil voorkomen. Hij wil dat er in 2050 zo'n 154 miljoen Russen zullen zijn. In Rusland. Bijkomend probleem: 22 % van de Russische bevolking wil emigreren. En de Chinese burens die naar het uitgestrekte Rusland willen migreren, die zijn dan weer niet welkom.

Elders in de wereld gaat de bevolkingsgroei ondertussen verder en gaat die ook gepaard met **verstedelijking**. In 2000, waren er op aarde 18 megasteden – zoals Tokyo, Seoul, Mexico City,

Mumbai, São Paulo en New York City – met bevolkingen van meer dan 10 miljoen inwoners. Groot-Tokyo heeft nu al meer dan 35 miljoen bewoners. Rond 2025 zal Azië alleen al 10 hypersteden tellen, met 20 miljoen of meer inwoners. Daaronder Jakarta (24,9 miljoen), Dhaka (25 miljoen), Karachi (26,5 miljoen), Shanghai (27 miljoen) en Mumbai (33 miljoen).

De bevolkingsgroei wordt uiteraard **niet alleen bepaald door het aantal kinderen** dat er geboren wordt, maar ook door de betere medische voorzieningen – waardoor onder andere minder kinderen sterven – en door de stijgende levensverwachting. Per land en regio speelt ook de immigratie of emigratie een grote rol. In heel wat Westerse landen zou zonder de inwaartse migratie, de bevolking aan het verkleinen zijn. Ook godsdienstige factoren zijn van belang omdat in een god gelovende mensen vaker grote gezinnen hebben dan vrijzinnige mensen.

(Voor bevolkingsklokken die continu de aangroei aangeven: zie <http://www.worldometers.info/world-population/> )

### 3) Overbevolking als begrip: Relatief én Absoluut

Overbevolking is **een begrip om aan te geven dat er te veel exemplaren van een soort wonen** in een land, een plaats of op wereldschaal, en dat dit problemen met zich meebrengt. Zo spreekt men niet alleen van menselijke overbevolking, maar ook van een overbevolking aan bv. olifanten als hun gebied te klein is om alle dieren te voeden.

Elke bevolking – of ze nu dierlijk of menselijk is – heeft nood aan

- voeding,
- drinkbaar water,
- zuivere lucht,
- ruimte voor huisvesting,
- energievoorziening,
- ontspanning enzoverder.

Elke bevolking heeft met andere woorden **nood aan een leefbare ‘biotoop’**, een ‘habitat’. Als een biotoop door overbevolking onleefbaar wordt, resten er twee mogelijkheden: een interne strijd tot de bevolking gedaald is, of uitwijking/migratie.

#### Rechtse en linkse tegenspraak

De geschiedenis van het denken in termen van overbevolking laat men meestal beginnen met de 18de eeuwse ultraliberaal Thomas **Malthus**. Andere liberalen uit zijn tijd zagen dan weer in een grote bevolking een vorm van rijkdom, zowel aan de kant van de productie als van de afzetmarkten.

Veel eerder dan Malthus wezen andere denkers – zoals **Aristoteles** – reeds op de negatieve gevolgen van overbevolking. De prehumanist **Petrarca** wees het leven in drukbevolkte steden af als mentaal ongezond en prees de rust van bos en platteland.

Later ontptopten zowel rechtse als linkse politici zich tot voorstanders van snelle bevolkingsgroei. **Hitler** reikte medailles uit aan moeders van grote gezinnen, de producenten van zijn kanonnenvlees. Ook **Stalin en Mao** zagen liever een **groeïende** dan een krimpende bevolking. Het was pas na Mao's dood dat China – in 1979 – de éénkindspolitiek invoerde.

Van historisch belang is nog dat het denken over overbevolking in de 20ste eeuw zijn huidige **ecologische betekenis** kreeg via de **Club van Rome**. Niet langer het gebrek aan een rustig leven (Petrarca) of het dreigende tekort van voedsel (Malthus) maar **de bedreiging van al het andere en zelfs het menselijke leven**, staan nu centraal.

Toch zijn er ook nu nog **negationisten**. Als je bij Google het woord 'Overpopulation' ingeeft, krijg je als eerste resultaat 'Overpopulation is a myth', met vervolgens een hele serie teksten én videomateriaal. De lobby voor verdere bevolkingsgroei heeft daartoe blijkbaar de middelen.

**Bevolkingsprobleem-ontkenners vind je in alle hoeken.** Van extreem-rechtse groepen die vooral de eigen bevolking snel willen zien aangroeien langs allerlei religieuze bewegingen (katholiek, islamitisch enz.) tot linkse en uiterst linkse ontkenners. Het standpunt van die laatsten kan als volgt worden samengevat: "Veel van de problemen in de wereld worden veroorzaakt door een wereldwijde onrechtvaardige verdeling van grondstoffen en goederen, die samenhangt met het kapitalisme en het patriarchaat. Nog steeds verbruikt 20 procent van de wereldbevolking – dat zijn vooral mensen in de rijk geworden landen – ongeveer 85 procent van alle wereldbronnen. De ideologie van "de overbevolking" wil de aandacht daarvan afleiden en de verantwoordelijkheid voor de problemen onder meer afschuiven op vluchtelingen en migranten."

(Bron: <http://www.doorbraak.eu/gebladerte/10828f50.htm> )

Aan het woord is Gerrit de Wit, een Nederlander die het op zich nam de Nederlandse Club van 10 miljoen te ontmaskeren als een rechts initiatief. Aangezien ik de Club niet persoonlijk ken, kan ik me er niet over uitspreken, maar dat de Wit zich heel makkelijk van "de overbevolking" afmaakt, zal verder uit dit overzicht wel blijken.

### **Hoe breed laten we het hangen ? Over omvang en omgang**

Ondertussen valt "**Earth Overshoot Day**" ieder jaar vroeger op het jaar. Op die dag hebben we in het jaar reeds al de natuurlijke 'opbrengst' uitgeput die de aarde ons jaarlijks leveren kan. Vanaf dan leven we 'op krediet'. Hetgeen betekent dat we jaar na jaar **het vermogen uitputten van de Aarde om ons te voeden**, te huisvesten, te ontspannen, van zuurstof te voorzien, ons afval te verwerken enzoverder,

De greep van de mens op Planeet Aarde is nu al zo groot en wereldomvattend, dat men spreekt van een nieuw geologisch tijdperk, het **Anthropoceen**, wat betekent: "'door de mens beïnvloed'. De term werd bedacht door de Nederlandse Nobelprijswinnaar Paul Crutzen. Hij verwijst naar het feit dat er haast geen gebieden op Aarde meer overblijven waar de menselijke invloed – al weze het 'maar' via de gifstoffen die we in het milieu brengen – niet is doorgedrongen.

Wat de discussie over de menselijke overbevolking bemoeilijkt is dat er **geen absolute grens** kan getrokken worden tussen een "te weinig" aan menselijke bevolking ("onderbevolking") of een "te veel". **Veel hangt immers af** van de omgang van een bevolking met haar woonomgeving: van de consumptie, de vervuiling, het natuurherstel enzoverder door die bevolking. Kortom: **van haar ecologische voetafdruk**. Des te zuiniger een bevolking met haar deel van de Aarde omspringt, des te meer mensen er op dat deel en op de Aarde in haar geheel, leven kunnen.

Stel dat we allen een ecologische voetafdruk zouden hebben van een Indiër – 0,89 gemiddeld – dan kunnen we met **15 miljard** mensen op aarde leven. Maar als we allen de ecologische voetafdruk

van de Amerikanen willen hebben – een gemiddelde van 9,42 – kunnen we maar met **1,5 miljard** mensen op aarde leven. De meeste schattingen van het aantal mensen dat de Aarde maximaal ‘dragen’ kan, lopen overigens uiteen van **4 tot 16 miljard** mensen.

Velen **hopen** dat we door **technologische vooruitgang** steeds meer mensen zullen kunnen huisvesten, voeden enzoverder.

Ter linkerzijde wordt er vaak op gewezen dat **de kapitalistische uitbuiting** van de aarde de grote schuldige is. Onder socialistische regimes zou er van overbevolking geen sprake zijn. De vraag is dan: **wanneer wordt Planeet Aarde socialistisch?** En is het niet zo dat ook linkse regeringen – zoals die van China en Cuba – zich inspannen om hun bevolkingsgroei onder controle te houden ?

Allerlei "tegenslagen" kunnen overigens roet in het eten gooien. Vooral de klimaatverandering baart zorgen. Het VN-klimaatpanel voorspelt dat er tegen 2050 wereldwijd 200 miljoen mensen hun land zullen hebben verlaten als gevolg van de klimaatwijziging. "Als de wereldtemperatuur met vier graden stijgt, wordt de veiligheid van de mens en de kwaliteit van het leven bedreigd zoals dat nog nooit gebeurde in onze geschiedenis", stelde professor Pamela McElwee van de Arizona State University eind 2009. "De verspreiding van de bevolking op de wereldkaart zal helemaal hertekend worden." (...) Als de "temperatuur tegen 2100 met 4 tot 6 % toeneemt, is dat een **ramp voor de wereldbevolking, die tegen 2050 al uit 9 miljard mensen zal bestaan. De planeet zal op dat ogenblik nog slechts 1 miljard mensen kunnen verdragen.**"

#### **Volgt Homo Sapiens het lot van de Neanderthaler ?**

**Ook kleine menselijke bevolkingen kunnen reeds een grote negatieve invloed uitoefenen.** Zo blijken bijvoorbeeld de Amerikaanse "Indianen" lang voor de massale invasie door Europeanen, al diersoorten uitgeroeid te hebben. En de eerste Europeanen van onze soort ‘Homo Sapiens’ kunnen – met hun kleine aantallen – verantwoordelijk geweest zijn voor het uitroeien van onze neven, de Neanderthalers. Hoe dan ook, voor uitgeroeide soorten is het begrip menselijke overbevolking niet relatief, maar heel absoluut.

**Absoluut zou het voor Homo Sapiens kunnen worden.** Tal van ‘doemdenkers’ voorspelden al dat de mens zichzelf uitroeit. Volgens de Australische wetenschapper Frank Fenner, professor microbiologie aan de Nationale Universiteit van Australië, kan de mens de bevolkingsgroei en de daaruit volgende consumptie-explosie niet overleven. De klimaatverandering is volgens hem slechts het begin van het einde. "Homo sapiens zal verdwijnen, zoals zovele andere soorten."

Geen totale uitroeïing maar een decimering, waarbij de wereldbevolking door hongersnoden, watertekorten en andere problemen tegen 2100 tot 1 miljard zou terugvallen: dat voorspelt de Britse klimaatwetenschapper James Lovelock, bekend van zijn Gaia-hypothese, waarin hij stelt dat de Aarde functioneert als een soort superorganisme. Volgens Lovelock is het te laat om de ramp te voorkomen. Zelfs als we onze CO<sub>2</sub>-uitstoot aanpakken en een nultolerantie invoeren, dan nog dreigen we te mislukken.

Het ergste wat Lovelock dwars zit, is dat er zo weinig mensen lijken te beseffen hoe dringend de problemen zijn. Maar misschien beseft een flink deel van de mensen het wel degelijk, maar laat het kapitalistisch systeem (en zijn media) niet toe dat andere besognes dan de kortetermijnwinsten van

de elites de agenda bepalen. En zo blijft de bevolking apathisch achter in een doem-sfeer in plaats van dat de creativiteit en verantwoordelijkheidszin van iedereen aangesproken wordt.

#### **4) Negatieve gevolgen van overbevolking**

Zoals gezien heeft iedere bevolking – dierlijk of menselijk – nood aan een aantal levensnoodzakelijke elementen. Het is dan ook al te goedkoop om het overbevolkingsprobleem af te doen met de bewering dat de huidige wereldbevolking gehuisvest zou kunnen worden op een oppervlakte zo groot als de staat Texas. Technisch kan je daar misschien wel 7 miljard mensen bijeenplaatsen, maar je kan ze er onmogelijk geven al hetgeen ze nodig hebben om goed te leven. Om te beginnen kan de staat Texas zeker geen 7 miljard mensen voeden.

1) Hoeveel mensen kan de aarde **voeden**? Het antwoord hangt af van wat je onder voeding verstaat: kwaliteitsvoeding of de rommel die we nu vaak opgedist krijgen? Door gifstoffen, kunstmatige meststoffen en mechanisatie werd de kwantiteit van de agrarische productie enorm opgedreven en kwamen de voorspellingen van Malthus niet uit. Maar met welke prijs voor planeet en menselijke gezondheid (zie o.a. toename kankers, gifstoffen tot in de eskimomoedermelk enz.)? Overigens blijven ook nu een massa mensen in de wereld ondervoed. De VN raamde voor 2009 hun aantal op meer dan 1,02 miljard. Momenteel sterven wereldwijd jaarlijks 10 miljoen mensen de hongerdood. Is een deel daarvan niet te wijten aan een te dichte bevolking van onvruchtbaar geworden gebieden? Hoe moet het straks als de bevolking in kwetsbare gebieden nog sterk aangegroeid zal zijn? Vergeten we ook niet dat tal van landen recent voedselrellen kenden.

2) Hoeveel mensen kan de aarde **drinkbaar water geven**? 1,1 miljard mensen heeft nu al geen toegang tot drinkwater. Op tal van plaatsen – onder andere Palestina/Israël – wordt er nu al om water gevochten. Wat als de Himalaya-gletsjers door de klimaatopwarming zullen verdwijnen en honderden miljoenen mensen in hun watervoorziening bedreigd worden? Te verwachten valt dat er in de toekomst heuse wateroorlogen gevoerd zullen worden. De wateroorlog tussen China en Tibet geeft ons nu al een voorproefje. Het maandblad MO schreef begin 2009: "De wereldbevolking zal de komende 20 jaar stijgen met 1,2 miljard, waardoor in 2025 naar schatting 1,4 miljard mensen dorst zullen lijden."

Meer dan de helft van alle mensen op aarde leeft nu reeds in steden. In de nabije toekomst zal de stedelijke bevolking jaarlijks met 70 miljoen mensen aangroeien. Steden breiden uit, maar de beschikbare hoeveelheid water niet. Steden zoals Peking laten nu water van steeds verder gelegen gebieden aanrukken, waardoor ze het omliggende platteland en de landbouw droogleggen.

3) **Zuivere lucht**. In Brussel moet het Atomium regelmatig hersteld worden wegens de kerosine-uitstoot van vliegtuigen. En de longen van de omwonenden? Op warme dagen mogen we wegens de luchtverontreiniging in zowat heel België geen zware fysieke inspanningen meer doen. In sommige derdewerldsteden zien de longen van niet-rokers er zo vervuild uit als die van rokers. Hoeveel mensen sterven er jaarlijks wereldwijd aan al die luchtverontreiniging door longproblemen en hart- en vaatziekten? De Wereld Gezondheidsorganisatie geeft volgende cijfers:

- "Indoor air pollution is estimated to cause approximately 2 million premature deaths mostly in developing countries. Almost half of these deaths are due to pneumonia in children under 5 years of age.

- Urban outdoor air pollution is estimated to cause 1.3 million deaths worldwide per year."

De WHO besluit dan ook: "Air pollution, both indoors and outdoors, is a major environmental health problem affecting everyone in developed and developing countries alike."

**4) Ruimte voor huisvesting.** 'Groene' ministers willen het wonen op het platteland ontmoedigen om de bevolking in de steden te concentreren en zo op het platteland 'open ruimtes' te kunnen bewaren. Maar door de snel groeiende bevolking in de steden – zoals Brussel – moeten daar dan weer de plannen van ruimtelijke ordening sneuvelen. Wetenschappers onderzoeken de mogelijkheid om op bestaande appartementsgebouwen extra lagen appartementen bij te plaatsen. In Nederland en Moskou werd al geopperd dat mensen bij plaatsgebrek ondergronds zouden kunnen wonen. Onderwater wonen is een andere optie, maar zal dat ook leuk én betaalbaar zijn? Enz.

**5) Energievoorziening.** Ter linkerzijde zijn er die zoals Peter Mertens in zijn boek "Op mensenmaat" de milieuproblematiek herleiden tot een energievraagstuk. De vraag waar we de energie zullen halen voor 8 tot 10 miljard mensen, is dan ook een prangende. Fossiele brandstoffen veroorzaken teveel klimaatchaos. Kernenergie is gevaarlijk. En alternatieve energiebronnen en de manier waarop we hen aanspreken, hebben vaak ook weer negatieve milieu-kanten. (Zie de grote hoeveelheid 'rare earth element's' nodig voor windturbines.) Enz.

**6) Hoeveel mensen kan de aarde (fysisch) gezond laten leven?** Elke mens heeft nood aan ontspanning en behoefte aan rust. Dat het op deze vlakken misloopt blijkt uit volgende cijfers en feiten..

"Verkeerslawaaai jaagt 3.000 Antwerpenaren vroegtijdig dood in" kopte Gazet van Antwerpen op dinsdag 23 maart.2010. In Indische megasteden stelde men doofheid vast bij kinderen, door het enorme verkeerslawaaai. Wereldwijd is er een toename van zwaarlijvigheid, voor een groot deel te wijten aan het stedelijke, zittende leven. Wat zal dit aan andere pandemieën – suikerziekte bv. – veroorzaken? Hoeveel meer kinderen zullen het ADHD-etiket opgeplakt en de bijhorende farmatroep ingeproopt krijgen? Enz.

**Voor onze fysieke gezondheid** moeten we kunnen bewegen/sporten ook al hebben we auto's en andere vervoersmiddelen die veel beweging voor ons overbodig maken. Voor onze **mentale gezondheid** moeten we kunnen genieten van de rust en de schoonheid van de natuur.

**7) Hoeveel mensen kan de aarde gelukkig – mentaal gezond – laten leven?** Planten en bomen maken mensen gelukkig (en verminderen bv. ook de criminaliteit). De kleur groen draagt van alle kleuren onze voorkeur uit. Maar met de bevolking stijgt ook de bebouwing en blijft het aantal groene ruimtes verminderen. In steden over heel het land – van Oostende en Brugge langs Antwerpen, Brussel, Leuven en tot in Charleroi voeren mensen acties voor het behoud van bosjes en zelfs van individuele bomen. Wat blijft er over van ons bruto nationaal geluk als straks haast alle groen verdwenen zal zijn onder het beton van wegen, huizen, scholen, fabrieken, gevangenissen, begraafplaatsen . . .? Hoeveel meer mensen zullen geestelijk labiel worden en nog meer pillen moeten slikken bij gebrek aan nachtrust? Enz.

**8) En wat met al het andere leven op aarde?** Overal waar steden groeien, wegen aangelegd worden, oerwouden gekapt en moeras- en andere natuurlijke gebieden 'ontgonnen' worden,

verdwijnt de habitat (de natuurlijke leefomgeving) van de lokale dieren en planten. Daalt dus de biodiversiteit.

Wat blijft er over van de ecologische evenwichten die nodig zijn om de aarde als een ook voor ons **leefbare eco-sfeer** in stand te houden ? Wat als bv. de bijen verder massaal uitsterven ? Hoe dan nog aan landbouw doen ?

Waar blijft de intersoortelijke dialoog waar de ecofeministe Val Plumwood voor pleitte ? Hebben onze generaties het recht om de zesde grote uitstervingsgolf die we nu aan het veroorzaken zijn, door te zetten ? Meer dan 17.000 soorten dieren stonden eind 2009 op de 'rode lijst' van de International Unie voor Milieubehoud (IUCN). Tot de 17.000 behoren een vijfde van alle bekende soorten zoogdieren, meer dan een kwart van de reptielen en 70 % van de plantensoorten. Volgens Wikipedia zijn de "present extinction rates may be as high as 140.000 species lost per year."

9) Overbevolking leidt ook tot een **devaluering van de menselijke waarde en een devaluering van de menselijke verstandhoudingen**. In steden kunnen mensen op straat overvallen worden of op sterven liggen, zonder dat er naar hen omgekeken wordt. Op het platteland helpt men elkaar. In een overvolle wereld, devalueert de menselijke waarde niet alleen, ze verdwijnt zelfs geheel. Het maakt niet meer uit of iemand – een oude zonderling of een door honger stelend straatkind – leeft, sterft of neergeschoten wordt. Het leven in de talloze slums/bidonvilles in de wereld is voor velen meer een hel dan een menswaardig bestaan.

10) Overbevolking veroorzaakt **over-reglementering en onvrijheid**. Om het 's amenleven' in de steden – waar het eerder anoniem naast elkaar leven dan samenleven is – in vreedzame banen te leiden, worden burgers onderworpen aan een overdaad aan reglementen. Met al de verkeersreglementen, bewakingscamera's enzoverder krijgt de stadsruimte iets van een open gevangenis.

Aldous Huxley – schrijver van onder andere "Brave New World" (1931) – voorzag al in 1958 dat de democratie bedreigd zou worden door overbevolking en de totalitaire regimes die een overdaad aan mensen veroorzaken kan.

11) Overbevolking leidt ook tot een **verruwing en verextremisering van het politieke landschap**. Alle totalitaire stromingen – of het nu wahhabitische moslims of heidense neonazi's zijn – hebben overigens nood aan zoveel mogelijk volgelingen voor de strijd. Wie vrede wil zal de overbevolking drukken.

12) Snel groeiende bevolkingen hebben door de eeuwen heen aan de basis gelegen van **burgeroorlogen** (zie recent de genocide in Rwanda), **massale migraties en oorlogen** tussen landen. Niet alleen – maar ook wel – vanuit de strijd om de schaarse beschikbare middelen maar evenzeer omdat mensen nu eenmaal de neiging hebben om hun eigen "ras" of "volk" of godsdienstige club, superieur te achten. Dit is natuurlijk te betreuren én valt zeker niet in de hand te werken, maar zo functioneert het vaak wel. Zeker als er in een land of regio grote groepen jonge mannen beschikbaar zijn.

In de toekomst dreigt met name de strijd om het erg schaarse drinkwater op de planeet bijzonder hevig te worden. In een door het Witte Huis geheim gehouden, voor het Pentagon geschreven rapport uit 2004 werd geconcludeerd dat "de toegang tot water een slagveld zal worden." "De



toekomstige oorlogen zullen gestreden worden om te overleven, en niet vanwege religie, ideologie of nationale eer." Bijkomend probleem is dat er op den duur met nucleaire wapens dreigt gestreden te worden.

De link overbevolking-oorlog werd de jongste jaren door sommigen in twijfel getrokken. Maar de onderzoekers Andrey Korotayev en Peter Turchin, hebben de link dan weer bevestigd. Wikipedia bericht over hun onderzoek dat "Korotayev and Turchin have found that there is a tendency for population numbers and internal warfare intensity to oscillate with the same period but shifted in phase (with warfare peaks following population peaks)."

13) Tot slot: iedereen die in dichtbevolkte landen zoals België en Nederland nu nog kinderen wil maken, moet nadenken over **wat voor leven er zijn of haar kinderen wacht**. En alle indicaties staan op storm: klimaatopwarming en bijhorende weer-extremen, verwoestijning, meer en meer ecologische vluchtelingen, leeggeviste zeeën, toenemende schaarste aan bouwgronden, stijgende huurprijzen, toenemend terrorisme en drugmisbruik. In zo'n chaotische wereld zal er steeds vaker op sterke leiders gestemd worden, op simplistische visies die à la NVA of Vlaams Belang, het heil voor eigen volk beloven via de uitsluiting van anderen.

Minder mensen en meer natuurlijk evenwicht: ziedaar het alternatief voor een (semi-)fascistische toekomst.

## **5) Positieve gevolgen van een grote bevolking**

"De één zijn dood, is de ander zijn brood" luidt het spreekwoord. Wat voor de ene mens slecht is, is goed voor een ander. Overbevolking is zoals in punt 6 zal beargumenteerd worden **een zegen voor zowel het kapitalistisch systeem, talloze bedrijven (ook in de mediasector), talloze politici en godsdienstige en andere leiders**. Zij hebben er op allerlei manier baat bij dat ze zoveel mogelijk werkkrachten en consumenten kunnen exploiteren, dat ze zoveel mogelijk ondergeschikten te besturen hebben. Zij vormen dan ook de grootste rem om te komen tot een rationele discussie.

## **6) Wat en wie staan een rationele discussie in de weg ?**

Debatteren over overbevolking is vaak niet makkelijk en het thema haalt maar af en toe de pers. Sommige media, politici en middenveldorganisaties weigerden toen ik hen de jongste jaren contacteerde, vlakaf om het thema ten berde te brengen. Praten over een bevolkingspolitiek in België lijkt voor meningen "iets dat je niet doet."

Wat maakt overbevolking tot zo'n taboe-thema ? "Cui bono ?" Wie heeft er belang bij dat dat zo blijft ?

- De **economische elites**: Meer mensen = meer (arbeiders/bedienden-)producenten = meer consumenten = meer winst. Aan een grote-gezins-mama die een afgeladen volle winkelkar buitenrijdt, verdienen Colruyt, Carrefour en co veel meer dan aan die zuinige ecologiste die met haar fiets winkelen komt.
- De **politieke elites**. Meer mensen in hun gebied = hogere lonen voor de politici. Bovendien zweren de politici net als de economische elite bij economische groei om problemen zoals die van de stijgende gezondheidskosten, aan te kunnen.

Toch zullen economische en politieke elites deze les van het Worldwatch Institute in hun oren moeten knopen: "The world's ecological capacity is simply insufficient to satisfy the ambitions of China, India, Japan, Europe and the United States as well as the aspirations of the rest of the world in a sustainable way."

- – De **godsdienstige elites**: alle godsdiensten willen zoveel mogelijk aanhangers tellen. Joden, christenen en moslims volgen daarbij de bijbelse opdracht: "Ga en vermeningvuldig u." Van hun paus mogen katholieken nog altijd geen voorbehoedsmiddelen gebruiken, wat met name in het door AIDS getroffen Afrika, voor rampen zorgt. In Israël/Palestina zijn het dan weer het islamitische Hamas en de Israëlische regering (via orthodoxe joden), die een heuse demografische oorlog uitvechten.

Eén van de ergste recente uitingen van weze het nu culturele of godsdienstige achterlijkheid, liet de Afghaanse regering van president Harmid Karzai in maart 2009 optekenen. De toen goedgekeurde "Shia Personal Status Law" stelt dat vrouwen het recht niet meer hebben om neen te zeggen als hun echtgenote seks met hen wil hebben. Als ze dat toch doen, kunnen ze zonder voedsel gezet worden.

- De **intellectuele elites**: indien ze al niet in dienst van de economische en/of politieke elites werken en terwille van die elites het geloof in de onbeperkte menselijke mogelijkheden prediken, dan nog zullen intellectuelen zich vaak tegen het overbevolkingsdenken afzetten omdat ze van aspecten zoals de verandering van ons consumptiegedrag en de verbetering van de technologie, het strijdpunt gemaakt hebben waarmee zij hun waarde voor de samenleving bewijzen willen.
- Tot slot is er de burger die zich op zijn of haar gevoelens laat drijven en voor zijn privégeluk en gezelligheid een groot gezin hebben wil. Eigen kinderen hebben: het betreft een diepgewortelde instinctieve **voortplantingsdrift**, waarop de meeste mensen niet beperkt of bekritiseerd willen worden.

Toch zijn het juist "gewone" mensen die zich nog het snelst tegen een ongebreidelde bevolkingsgroei uitspreken, omdat je juist aan de onderkant van de samenleving, in de dichtbevolkte steden en op het verstedelijkende platteland, aan den lijve de gevolgen ondervindt van steeds meer mensen, steeds meer huizen, steeds meer auto's enz.

### **Klimaat én overbevolking baren Belgen meer zorgen dan economische crisis !**

"Klimaat baart Belgen meer zorgen dan economische crisis. (...) Dat blijkt uit een Europese opiniepeiling die de Europese Commissie vrijdag heeft gepubliceerd." Aldus een toch wel verrassend bericht van 7 oktober 2011 op de webstek van de krant De Tijd.

([http://www.tijd.be/nieuws/politiek\\_economie\\_belgie/Klimaat\\_baart\\_Belgen\\_meer\\_zorgen\\_dan\\_crisis.9113011-3136.art](http://www.tijd.be/nieuws/politiek_economie_belgie/Klimaat_baart_Belgen_meer_zorgen_dan_crisis.9113011-3136.art) )

De Tijd schreef dat "volgens een peiling 24 procent van de Belgen klimaatverandering het meest ernstige probleem vindt waarmee de wereld te kampen heeft. Enkelarmoede, honger en een gebrek aan drinkwater wordt door nog meer Belgen (29%) als het grootste probleem aangestipt. De almaar

toenemende wereldbevolking volgt op de derde plaats (11%) en de economische crisis pas op de vierde plaats (8%)."

## **7) Een dozijn en meer oplossingen**

De sympathieke Brit David Attenborough (°1926) – decennialang maker en enthousiast presentator van tal van BBC-natuurdocumentaires – maakte in zijn oude dag nog de documentaire "How many people can live on planet earth ?" (2009)

Volgens Attenborough "zijn er drie wegen om tot een evenwichtstoestand te komen: minder consumeren, meer technologie, minder bevolking. En we moeten het eigenlijk allemaal combineren."

**Eén van zijn lichtende voorbeelden is de zuidelijke Indische deelstaat Kerala:** "De bevolking is er stabiel omdat bijna iedereen er kleine gezinnen heeft met één of twee kinderen. En er is een lange traditie van onderwijs voor jongens én meisjes en dat verklaart alles. Waar vrouwen goed opgevoed zijn, heb je kleinere gezinnen. Ook al omdat de vrouwen later huwen en pas trouwen wanneer andere vrouwen al verschillende kinderen hebben. Kerala toont: je hebt **geen geweld nodig, maar opvoeding voor de vrouwen en de vrijheid om hun eigen leven te leiden; dan kiezen ze samen met hun partners voor minder kinderen.**"

"Maar er is wel een bijkomende voorwaarde", stelt Attenborough: "er moet ook toegang tot contraceptiva zijn."

Daarom is in Rwanda – een land diep getekend door een in overbevolking gegronde genocide – die toegang nu een nationale prioriteit. "Familyplanning officers" trekken het land rond om mensen uitleg te geven. "Het is mooi om kinderen te hebben, maar je moet ze ook kunnen opvoeden." 5 jaar werkende hormonenimplantaten helpen de vrouwen om minder kinderen te krijgen en om het aantal ongewenste zwangerschappen terug te dringen. Toegang tot contraceptie: het is eigenlijk een mensenrecht.

Attenborough rondt zijn documentaire als volgt af: "Ik ben er bewust van dat deze film als depressief kan overkomen. Maar mensen hebben een capaciteit die dieren niet hebben: we kunnen verstandig nadenken. We kunnen ons levenswijze en onze voortplanting rationeel overdenken. en veranderen. Zal ons intelligent ons redden ? Ik hoop het."

Aldus de man die als geen ander de natuur wereldwijd filmde, veranderen en verdwijnen zag.

## **Een dik dozijn stappen op weg naar een minder overbevolkte planeet**

### **Eerste ontwerp van een serie maatregelen tot bevolkingsbeperking**

Gegeven de talloze problemen die door de overbevolking in de hand gewerkt of veroorzaakt worden, dienen we ons te bezinnen over hoe we de menselijke bevolkingsgroei het snelst op een humane manier tot stilstand kunnen brengen.

Elke samenleving heeft kinderen nodig om haar voortbestaan te verzekeren. De instinctieve drang naar eigen kinderen bij veel mensen, is echter zo groot dat dat voortbestaan nu net bedreigd wordt door een teveel aan nakomelingen. Het gaat er dus om, te komen tot gezonde evenwichten, evenwichten met wat elk land zelf aan bevolking "dragen" (voeden, huisvesten . . .) kan. Regionaal

**demografisch-ecologische evenwichten.** Voor vele regio's – zeker voor de overbevolkte 'Nederlanden' – betekent dat op termijn een herleiden van de bevolking tot een veel lager niveau dan het huidige.

Ziehier een allereerste aanzet tot het uitwerken van een "lijst van maatregelen". Over volgorde en concrete invulling/aanpak van de maatregelen kan natuurlijk nog aardig wat gediscussieerd worden.

Vooraf nog meegeven dat China's één kind-politiek niet als voorbeeld gesteld wordt. Die politiek heeft wel voorkomen dat er nog eens 400 miljoen extra Chinezen geboren werden in het volkrijkste land ter wereld. Maar aan deze gedwongen politiek kleven veel nadelen. Hopelijk en wellicht kan men met andere maatregelen ook het beoogde effect bereiken.

1. Verbetering van het onderwijs wereldwijd en specifiek van het onderwijs voor meisjes. Het beste middel om het aantal kinderen per vrouw te doen dalen – zo blijkt steeds weer – is zorgen dat meisjes wereldwijd toegang krijgen tot gratis onderwijs.
2. De resultaten kunnen verhoogd worden door overal gezinsplanning en relatievorming in het onderwijs in te voeren.
3. Alsook door van overheidswege te voorzien in voldoende vlot verkrijgbare, gratis voorbehoedsmiddelen
4. Voorkomen van "kinderarbeid". Kinderen dienen in derdewereldlanden nog steeds in veel gezinnen als bron van inkomsten. Op dit vlak kan de westerse bevolking haar bijdrage leveren door multinationals aan te spreken die misbruik maken van kinderarbeid, door te weigeren hun producten te kopen. Door te helpen ook de internationale vakbonden te verstevigen.
5. Een eerlijke verdeling per land van de nationale rijkdom en uitbouw (en behoud) van sociale voorzieningen. Als de kindersterfte daalt, hoeft men in arme landen geen 10 kinderen te verwekken om er finaal 5 over te houden om de ouders in hun oude dag op te passen. De oude dag wordt beter beveiligd via een wettelijk gegarandeerd pensioen. Dit is gemakkelijk neer te schrijven, maar toch ligt daar een groot deel van de oplossing.
6. De bevolking bewustmaken van de overbevolkingsproblematiek via media, vormingswerk, politieke partijen, sociaal-culturele organisaties enz. Voor al die mensen die niet meer op de schoolbanken vertoeven dienen de media, het vormingswerk, politieke partijen en het sociaal-culturele middenveld hun verantwoordelijkheid tot bewustmaking op te nemen. In het materieel welvarende Noorden moet duidelijk gemaakt worden dat overbevolking zeker niet alleen een probleem van het Zuiden is, maar ook van het rijke Noorden dat door zijn hoog consumptieniveau een te groot beslag legt op de aardse hulpbronnen. Bizar genoeg stel je regelmatig vast dat mensen die actief zijn binnen een ecologische beweging, er een groot gezin op na houden. Onderzoek zou moeten aantonen welke factoren dit veroorzaken. Hoe dan ook, kunnen ecologische partijen het voortouw nemen door hun achterban aan te sporen het goede voorbeeld te geven en hun gezinsomvang te beperken.
7. Promotie en gratis aanbieden van de mogelijkheid tot sterilisatie van mannen en vrouwen. De mogelijkheid, niet de dwang. In Indië heeft een gedwongen sterilisatieprogramma ten tijde van Indira Gandhi geleid tot het erg onpopulair maken van geboortebeperving.

8. Stimulering van moeders tot het jarenlang geven van borstvoeding. Borstvoeding is niet alleen aan te raden voor de mentale en fysieke gezondheid van kind en moeder, maar het is ook het meest natuurlijke geboortebeperkingsmiddel.
9. Financiële maatregelen ten gunste van alleenstaanden en koppels zonder kinderen. Alleenstaanden en gezinnen zonder kinderen worden nog al te dikwijls door de overheid op allerlei manieren financieel benadeeld. De discriminatie van kinderloze mensen dient gestopt te worden en men zou juist financiële en andere stimuli moeten uitwerken om het niet verwekken van kinderen financieel te ondersteunen.
10. Maatregelen tegen onverantwoord grote gezinnen De inspanning van veel kinderlozen kan teniet gedaan worden als een deel van de bevolking zich ongelimiteerd blijft voortplanten. Daarom moeten er maatregelen uitgewerkt worden om al te grote gezinnen te vermijden. Uit enquêtes her en der is gebleken dat er bij westerse bevolkingen een draagvlak bestaat om de gezinsgrootte tot 3 à 4 kinderen te beperken. Men zou dan ook kunnen werken aan maatregelen om gezinnen groter dan 5 kinderen onmogelijk te maken door bv. een verplichte sterilisatie van man en vrouw vanaf het vijfde kind. Het intrekken of verminderen van het kindergeld vanaf bv. het vierde kind, is daarentegen geen goede maatregel want elk kind dat geboren wordt, verdient alle kansen te krijgen.
11. Ontwikkeling van een ecologisch feminisme. "Jump" zond ooit een "newsletter" rond onder de titel "A smart diverse economy produces more children". "Jump" is een organisatie die vrouwen carrière wil doen maken én tegelijk hoopt dat via veel begeleidende maatregelen, vrouwen ook nog "meer kinderen produceren" waardoor de economie kan groeien. Tegenover dit soort kapitalistische groeinonsens moeten we een eco-feminisme stellen dat oog heeft voor de broosheid van de planeet en haar grenzen erkent en respecteert.
12. Maatregelen tegen al wie van de overbevolking profiteert en/of haar stimuleert. Het weekblad Knack publiceerde enkele jaren terug een advertentie met als titel "Verdient u geld dankzij de bevolkingsexplosie ?" De advertentie ging verder met: "Jaarlijks groeit de wereldbevolking met 75.000.000 mensen. Tegelijkertijd daalt het aantal beschikbare landbouwgronden waardoor de vraag naar kwalitatieve meststoffen stijgt. Niet verwonderlijk dat het landbouwthema een prominente plaats krijgt in de voorbeeldportefeuille van Inside Beleggen, met steraandelen zoals Potash en Rosier."

Het soort beleggers dat verdient aan de overbevolking zou op diverse manieren financieel aangepakt moeten worden. Net zoals dat moet gebeuren met politici die ervan profiteren. Zo zouden de salarissen van burgemeesters en schepenen niet langer mogen meegroeien met het inwoneraantal van hun gemeente of stad.

13. Gedwongen migratie is voor niemand een zegen. Er moet een ernstig ontwikkelingssamenwerkingbeleid gevoerd worden, een beleid dat ook de westerse roofmultinationals aan de ketting legt.

Volgens sommige bronnen, zitten de Belgische gevangenissen voor 70 % vol met mensen uit de recente migratie. Dat ondersteunt de stelling dat migratie bijzonder ontwortelende effecten heeft op mensen die – anders dan de leden van de rondreizende westerse elites – in moeilijke omstandigheden emigreren.

Het rijke Noorden (VS, EU, China en Japan) moet ophouden met het Zuiden te gebruiken als plundergebied voor agro-industrie en roofternationals zoals Shell (het grootste bedrijf ter wereld én een echte moordenaar in bv. Nigeria). Tevens moet de elite van het rijke Noorden de schulden afbetalen die ze door eeuwen uitbuiting én door de gevolgen van de klimaatopwarming in het Zuiden open staan heeft. Finaal moeten we er toe komen dat de economische migratie (én de braindrain van hersens) uit het Zuiden naar het Noorden niet langer hoeft. Anders valt er aan de bevolkingsafbouw in de nu reeds zwaar overbevolkte, volop consumerende Westerse regio's (zoals de Benelux), niet te beginnen.

### **Nawoord / Persoonlijke motivatie**

#### **Ik ben de oudste zoon uit een arbeiders/boerenbuitenmensengezin van 4. Vader was metser.**

Waar hij en zijn werkmakkers huizen bouwden, verdween voor ons de groene ruimte om in te spelen. En met al de mensen die er kwamen wonen in al die bijgebouwde huizen in ons dorp – het landelijke Budingen, deelgemeente Zoutleeuw (Oost-Brabant) – verdween ook de straat als speelplaats en ruimte om veilig te fietsen. Verdween tevens de rust want geen dier maakt zoveel lawaai als de mens. "De stilte van het land": het is een lied van Jef Vanuytsel. Ik herontdekte die stilte enkele jaren geleden in het Luikse Limbourg sur Vesdre. Dat na een verblijf van in totaal 25 jaar in Brussel, het kloppende hart van België dat tenonder gaat aan tal van infarcten: verkeersinfarct, politieke en milieu-infarcten. In Schaarbeek waar ik begin jaren '90 ging wonen krom de bevolking op een 15-tal jaren van de lange tijd 100.000 tot nu al 130.000 mensen Vooral door migratie. De toename merk je overal en in alles. Ook de allochtone nieuwkomers, willen er met de duizenden weer weg, soms helemaal naar Charleroi, omdat het daar nog iets betaalbaarder om wonen is.

Met andere woorden: de overbevolking van dit land tekent ons allen. We zullen er dan ook met zijn allen iets moeten aan doen, de 'gewone' mensen eerst.

In de mate dat we de overbevolking kunnen matigen, kunnen we volgend positief scenario realiseren:**Bevolkingsbeperking leidt tot meer vrede en veiligheid, tot gezonder, rustiger en gelukkiger mensen en samenlevingen in een economie die toekomst heeft én tot een behoud voor onze nakomelingen van de dierlijke en plantaardige rijkdom van planeet Aarde.**

---

### **Addendum: enkele stemmen over overbevolking**

#### **Marx en Engels: alleen een socialistische maatschappij brengt heil**

Voelt de politieke rechterzijde – op uitzonderlijke doemdenkers zoals Malthus na – zich niet geroepen om de overbevolking aan te pakken, de linkerzijde vaak evenmin. Gedeeltelijk omdat ze zich zoals Karl Marx en strijdmakker Friedrich Engels afzet tegen de visie van Malthus die zich kante tegen ondersteuning van de armste bevolkingslagen, omdat de armsten dan nog meer kinderen zouden produceren.

Essentieel in de marxistische visie is dat Marx het kapitalisme ervan beschuldigt doelbewust een reserveleger van arme werklozen in stand te houden. Dat dient als arbeidsreservoir waaruit naar

believen kan geput worden én als drukkingsmiddel om de lonen van de werkende mensen, laag te houden.

Toch zal het vele linksen verbazen dat ook Marx en Engels geboortebeperving niet uitsluiten. In het artikel "The population issue: Marx vs Malthus" van Martha E. Gimenez (University of Colorado) (zie <http://www.colorado.edu/Sociology/gimenez/work/popissue.html> ) kan je dit lezen: "This is the reason why Engels was probably right in stating that only in a socialist society effective population control would be possible: "There is, of course, the abstract possibility that the number of people will become so great that limits will have to be set to their increase. But if at some stage communist society finds itself obligated to regulate the production of human beings, just as it has already come to regulate the production of things, it will be precisely this society and this society alone which will carry this out without difficulty" (Engels, 1971:119).

Over die uitvoering zonder moeilijkheid was Engels erg optimistisch, maar belangrijk is dat zelfs hardline marxisten als ze trouw willen blijven aan hun grote voorgangers, geboortebeperving niet mogen uitsluiten. Anderzijds benadrukt Martha Gimenez dat het focussen op alleen maar overbevolking ook geen heil brengt. Men moet de bevolkingsomvang altijd kaderen in een groter geheel en het geheel aan mensenrechten bevorderen. Bevolkingscontrole mag zeker geen middel worden om mogelijks opstandig wordende populaties onder de duim te houden.

### **Van Einstein langs Martin Luther King tot Mieke Vogels**

Vele progressieve geesten hebben ondertussen gewezen op de noodzaak om overbevolking ernstig te nemen. Enkele voorbeelden:

- De onder andere met zijn studies van de Amazone-‘Indianen’ bekend geworden, in Brussel geboren Franse antropoloog en etnoloog Claude Lévi-Strauss stelde: "La surpopulation est le problème fondamental de l'avenir de l'humanité."
- Albert Einstein stelde in een brief uit 1954: "I am convinced that some political and social activities and practices of the Catholic organizations are detrimental and even dangerous for the community as a whole, here and everywhere. I mention here only the fight against birth control at a time when overpopulation in various countries has become a serious threat to the health of people and a grave obstacle to any attempt to organize peace on this planet."
- "Unlike plagues of the dark ages or contemporary diseases we do not yet understand, the modern plague of overpopulation is soluble by means we have discovered and with resources we possess. What is lacking is not sufficient knowledge of the solution but universal consciousness of the gravity of the problem and education of the billions who are its victims. " Martin Luther King, acceptance speech, Margaret Sanger award in human rights 1966

In eigen land konden we begin 2009 in een interview voor De Groene Belg met toenmalig Groen-voorzitter Mieke Vogels, deze uitspraken optekenen.

Onze vraag luidde: "Je zegt dat de bevolking van Vlaanderen tegen 2060 met 1,5 miljoen stijgt. In Brussel is ze nu ook met een kwart miljoen aan het stijgen. Dan krijg je alleen maar meer drukte, meer verkeer, meer woningen, meer ontspanningsgebouwen, meer gevangnissen. Doet de

overbevolking niet alle inspanningen teniet ? Zie je dat ook zo of is overbevolking zoals we steeds weer in discussies met "intellectuelen" horen, eigenlijk toch geen probleem ?"

Mieke Vogels: "Neen, er is absoluut een grens aan wat de planeet aan menselijke bevolking dragen kan. Ook als we groener gaan leven. Het is ook waanzin dat er steeds maar meer kinderen zouden moeten geboren worden om onze pensioenen te kunnen betalen."

DGB: In Nederland werd die nood aan steeds meer kinderen om de vergrijzing op te vangen, recent door een wetenschappelijke studie tegengesproken. En er is die ecologische voetafdruk. Wij voeren nu massaal voedsel en grondstoffen in uit het buitenland én dumpen ons afval ook weer in het buitenland. Om in België met zijn allen tot een eco-voetafdruk van 1,8 te komen zullen we met deze bevolkingsomvang ofwel heel arm ofwel ongelooflijk innoverend moeten gaan leven.

Mieke Vogels: "Ja, we zouden een evenwicht op een lager niveau moeten zoeken. Nu pleiten politici voor meer kinderen vandaag om morgen de pensioenen en de zorg te kunnen betalen van de babyboomgeneratie, de mensen geboren na wereldoorlog 2 die nu aan de vooravond staan van hun pensioen. Je zou net zo goed vandaag kunnen sparen om morgen die kosten te kunnen betalen en op termijn te streven naar minder inwoners in Vlaanderen. Er zou minder druk op de open ruimte zijn, minder vervuiling als er in Vlaanderen 4 in plaats van 6 miljoen mensen leven."

### **Michael Parenti: links, niet gek en toch tegen overbevolking**

In zijn boek "Het Vierde rijk" toont de linkse Amerikaanse systeemcriticus Michael Parenti zijn bezorgheid over de overbevolking. Parenti is één van de belangrijkste politieke denkers in de V.S. en zowat de scherpste criticus van het Amerikaans imperialisme. Hij schrijft op pagina 16 van "Het Vierde Rijk":

"Dit wil niet zeggen dat overbevolking geen ernstig probleem zou zijn voor de ecosfeer van onze planeet. Een beperking van de bevolkingsgroei in alle landen zou een hulp kunnen zijn voor de ecologie, maar het zou de problemen van de arme landen niet oplossen omdat de overbevolking geen oorzaak is van de armoede, maar één van haar gevolgen. Arme mensen hebben graag veel kinderen omdat die kunnen meewerken, voor een inkomen zorgen en een steun betekenen voor de oude dag. Frances Moore Lappé en Rachel Schurman toonden aan dat op zeventig landen van de Derde Wereld, er slechts zes in slaagden – China, Sri Lanka, Colombia, Birma, Cuba en de staat Kerala in India – om hun geboortepercentage met één derde te doen dalen. Deze landen hadden noch een opvallende industriële expansie gekend, noch hoge gemiddelde inkomens per hoofd, noch extensieve programma's voor geboortepanning opgesteld. De gemeenschappelijke factoren waren: openbaar onderwijs en openbare gezondheidszorg, minder economische ongelijkheid, verbetering inzake vrouwenrechten, voedselsubsidiëring en, in sommige gevallen, landhervormingen. Geboortecijfers verlaagden dus niet door kapitalistische investeringen, en economische groei, maar door socio-economische verbeteringen, hoe bescheiden ook; in combinatie met rechten voor vrouwen."

Nu is Parenti geen deskundige inzake bevolkingsbeleid en slaat hij de bal wel eens mis. Zo heeft China wél een industriële expansie gekend én wel extensieve programma's voor geboortepanning georganiseerd. Anderzijds zijn er ook landen die Parenti vergeet – Japan en Taiwan bv. – waar de bevolkingsgroei ook succesvol afgeremd werd. Parenti vergeet verder dat de zogenaamde "primitieve" volkeren – materieel vaak de 'armsten' van allen – hun aantallen in evenwicht wisten



te houden met de natuurlijke omgeving. Tot slot is toch ook bekend dat in kapitalistische landen de economische welvaart voor kleiner gezinnen zorgde.

Echt geen specialist bevolkingskunde zijnde, toont Parenti wel dat je niet gek moet zijn om als linkse toch tegen verdere bevolkingsgroei te zijn.

### **Vrouwenstemmen over overbevolking: Marleen Temmerman, Nyaradzayi Gumbonzvanda, Annie Lennox**

Af en toe doen ook vrouwen mee in de discussie over de wereldbevolkingsomvang. Veel te weinig nog want het gaat per slot van rekening toch ook om het lot van vrouwen en kinderen.

Het maandblad MO bracht op 13 juli 2012 op zijn webstek een stukje over hoe 222 miljoen vrouwen wereldwijd nog steeds niet zelf kunnen beslissen over hun kinderaantal. MO\* stelde dat gezinsplanning en reproductieve gezondheid in ontwikkelingslanden flink verwaarloosd werden de afgelopen tien jaar. Op de internationale top rond gezinsplanning in Londen op 11 juli moest daar verandering in komen.

België werd er vertegenwoordigd door Marleen Temmerman, senator, gynaecologe en toekomstig voorzitter van het departement Reproductieve Gezondheid van de Wereld Gezondheidsorganisatie (WHO). "Vrouwen de kans geven zelf hun vruchtbaarheid te controleren, brengt zowel ethische, medische als economische voordelen met zich mee. Als de doelstellingen worden verwezenlijkt, dan zullen er zowat honderd miljoen minder ongewenste zwangerschappen zijn, tweehonderdduizend minder vrouwen die sterven tijdens de zwangerschap of bij de bevalling, en ongeveer drie miljoen minder baby's die sterven in hun eerste levensjaar", benadrukt Temmerman in een persbericht.

Gezinsplanning is inderdaad voordelig op alle vlakken. Niet alleen moeder- en kindersterfte gaan achteruit, het verbetert ook de "empowerment" van vrouwen wat bijdraagt tot economische welvaart. Vrouwen krijgen immers de kans om te kiezen voor een kleiner gezin en kunnen zo bijdragen tot het gezinsinkomen. Bovendien is gezinsplanning een onderdeel van duurzame ontwikkeling. Door de bevolkingsgroei te beperken, vermindert de druk op het leefmilieu.

‘Ik werd geboren in een arm gezin als jongste van twaalf kinderen’, herinnert Nyaradzayi Gumbonzvanda zich, Secretaris-Generaal van de World Young Women's Christian Association (YWCA). ‘We groeiden op in Zimbabwe tijdens de onafhankelijkheidsstrijd. Het was loodzwaar voor mijn moeder om in oorlogsomstandigheden voor zoveel kinderen te zorgen. Ik ben er zeker van dat, indien de mogelijkheden er zouden geweest zijn, ze had gekozen om minder kinderen op de wereld te zetten. Al was het maar om elk van ons genoeg eten te kunnen geven.’

Net nu het budget voor gezinsplanning dringend omhoog moet, besparen veel landen op ontwikkelingssamenwerking omwille van de economisch onzekere tijden. Toch zouden hogere investeringen voordeliger uitkomen op lange termijn. Er is uitgerekend dat elke euro voor gezinsplanning ten minste vier euro uitspaart aan wat anders wordt uitgegeven aan de complicaties wegens ongeplande zwangerschappen. Dat meldt een rapport van Sensoa International, het expertisecentrum voor seksuele gezondheid.

Maar ook religieuze, culturele en politieke factoren tellen mee. Machtsverschuivingen zorgen er soms voor dat verwezenlijkingen teruggeschroefd worden. ‘In landen waar vrouwen weinig te

zeggen hebben, is het uiterst moeilijk om onze projecten op poten te zetten. Daar waar kinderen baren nog steeds als de belangrijkste taak van de vrouw beschouwd wordt, kun je gezinsplanning onmogelijk realiseren', aldus Marleen Temmerman op een inleidend event over gezinsplanning in het Europees Parlement.

In Nicaragua bijvoorbeeld werd de abortuswet aangepast in 2006. Op aandringen van de Katholieke Kerk is abortus er strafbaar, zelfs wanneer de moeder in levensgevaar is. Een recenter voorbeeld is Rusland, waar in 2011 een beleid werd goedgekeurd dat getrouwde vrouwen verbiedt abortus te plegen zonder de toestemming van hun echtgenoot.

Zangeres Annie Lennox vond de Family-Planning-top in Londen alvast zeer geslaagd: "“The London Summit on Family Planning is an incredible step forward for women in developing countries, For years, a lack of vision on access to family planning has literally cost the lives and future opportunities of millions of women and girls. This global movement – to halve the number of women and girls who want to avoid pregnancy but don't have access to contraception – is, I hope, the first step towards giving all women a fair chance in life.”